

ליל הסדר ושמיעת קול אלוקים

1. (יג) ויאמר ה' אל משה השכם בבקר והתיצב לפני פרעה ואמרת אליו כה אמר ה' אלהי העברים שלח את עמי ויעבדני: (יד) כי בפעם הזאת אני שלח את כל מגפתי אל לבך ובעבדיך ובעמך בעבור תדע כי אין כמני בכל הארץ: (טו) כי עתה שלחתי את ידי ואף אותך ואת עמך בדרך ותכחד מן הארץ: (טז) ואולם בעבור זאת העמדתיך בעבור הראאתך את כחי ולמען ספר שמי בכל הארץ: (יז) עודך מסתולל בעמי לבלתי שלחם: (יח) הנני ממטיר בעת מחר ברד כבד מאד אשר לא היה כמוהו במצרים למן היום הוסדה ועד עתה: (כג) ויש משה את משהו על השמים וה' נתן קולת וברד ותהלך אש ארצה ומטר ה' ברד על ארץ מצרים: (כד) והיה ברד ואש מתלקחת בתוך הברד כבד מאד אשר לא היה כמוהו בכל ארץ מצרים מאז היתה לגוי: (כה) ויך הברד בכל ארץ מצרים את כל אשר בשדה מאדם ועד בהמה ואת כל עשב השדה הזה הברד ואת כל עץ השדה שפר: (כו) רק בארץ גשן אשר שם בני ישראל לא היה ברד: (כז) וישלח פרעה ויקרא למשה ולאהרן ויאמר אלהם חטאתי הפעם ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים: (כח) העתירו אל ה' ורב מהית קלת אלהים וברד ואשלחה אתכם ולא תספון לעמד: (כט) ויאמר אליו משה בצאתי את העיר אפרש את פפי אל ה' הקלות יחדלו והברד לא יהיה עוד למען תדע כי לה' הארץ: (ל) ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראו מפי ה' אלהים: (לא) והשפתה והשערה נכתה כי השערה אביב והשפתה גבעל: (לב) והחטה והבסמת לא נכו כי אפילת הנה: (לג) ויצא משה מעם פרעה את העיר ויפרש בפיו אל ה' ויחדלו הקלות והברד ומטר לא נתרן ארצה: (לד) וירא פרעה כי חדל המטר והברד והקלות ויסף לחטא וכבד לבו הוא ועבדיו:

2. ר' לוי בר זכריה בשם ר' ברכיה בטכסיס מלכים בא עליהם. בתחלה סכר אמת המים שלהם, ואחר כך הביא עליהם קלנים, ואחר כך ירה בהם חצים, ואחר כך הביא עליהם לגיונות [...] ואחר כך הוציא הגדול שבהם והרגו. בתחלה סכר אמת המים שלהם ... ואחר כך הביא עליהם קלנים, צפרדעים, אמי ר' יוסי בר חנינא קרקודן היה קשה להן יותר מהן. [...] ר' לוי בשם ר' חמא בר' חנינא מי שפרע מן הראשונים הוא יפרע מן האחרונים. מה מצרים דם אף אדום כן, ונתתי מופתים בשמים ובארץ דם ואש ותימרות עשן (יואל ג: ג). מה מצרים צפרדעים אף אדום כן, "קול שאון מעיר קול מדיבול קול ה' משלם גמול לאויביו" (ישעיה סו: ו).

3. מה עשה? נטל את הפרוכת ועשאו כמין גרוגותני, והביא כל כלים שבמקדש והניחן בהן, והושיבן בספינה לילך להשתבח בעירו, [...] עמד עליו נחשול שבים לטובעו, אמר: כמדומה אני שאלהיהם של אלו אין גבורתו אלא במים, בא פרעה טבעו במים, בא סיסרא טבעו במים, אף הוא עומד עלי לטובעני במים, אם גבור הוא יעלה ליבשה ויעשה עמי מלחמה! יצתה בת קול ואמרה לו: רשע בן רשע בן בנו של עשו הרשע, בריה קלה יש לי בעולמי ויתוש שמה, אמאי קרי לה בריה קלה? דמעלנא אית לה ומפקנא לית לה, עלה ליבשה ותעשה עמה מלחמה. עלה ליבשה, בא יתוש ונכנס בחוטמו, ונקר במוחו שבע שנים. יומא חד הוה קא חליף אבבא דבי נפחא, שמע קל ארזפתא אישתיק, אמר: איבא תקנתא. כל יומא מייתו נפחא ומחו קמיה, לנכרי יהיב ליה ארבע זוזי, לישראל אמר ליה: מיסתייך דקא חזית בסנאך. עד תלתין יומין עבד הכי, מכאן ואילך כיון דדש דש. תניא, אמר רבי פנחס בן ערובא: אני הייתי בין גדולי רומי, וכשמת פצעו את מוחו, ומצאו בו כצפור דרור משקל שני סלעים. .. אמר אביי, נקטינן: פיו של נחושת וצפורניו של ברזל. כי הוה קא מיית, אמר להו: ליקליוה להווא גברא ולבדרי לקיטמיה אשב ימי, דלא לשכחיה אלהא דיהודאי ולוקמיה בדינא.

4. איבעיא להו: תודוס איש רומי גברא רבה הוה, או בעל אגרופין הוה? - תא שמע, עוד זו דרש תודוס איש רומי: מה דאו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת השם לכבשן האש - נשאו קל וחומר בעצמן מצפרדעים, ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם כתיב בהו "ובאו ועלו בביתך [וגו] ובתנורך ובמשארותיך". אימתי משארות מצויות אצל תנור - הוי אומר בשעה שהתנור חם, אנו שמצווין על קדושת השם - על אחת כמה וכמה.

5. הקולות יחדלון וגו', ולא אמר גם בהם שלא יהיו עוד, מפני שלא יחדלו רק עד מתן תורה ושם יהיו עוד אבל הברד כלל לא יהי עוד: פענח רזא שמות פרק טו (רבי יצחק בר' יהודה הלוי, מאחרוני בעלי התוס' בצרפת, סוף המאה הי"ג)

6. נגילה ונשמחה בך, למטרונה שהלך המלך בעלה ובניה וחתניה למדינת הים, ובאו ואמרו לה באו בניך, אמרה מה איכפת לי תשמחנה כלותי, כיון שבאו חתניה אמרו לה באו חתניך אמרה מה איכפת לי תשמחנה בנותי, אמרו לה בא המלך בעליך אמרה האי חדותא שלימה חדו על חדו, כך לעתיד לבא באין הנביאים ואומרים לירושלים (ישעיהו ס) "בניך מרחוק יבואו" והיא אומרת להם מה איכפת לי, "ובנותיך על צד תאמנה" אמרה מה איכפת לי, כיון שאמרו לה (זכריה ט) "הנה מלכך יבא לך צדיק ונושע" אמרה הא חדותא שלימה דכתיב "גילי מאד בת ציון" וכתיב (זכריה ב) "רני ושמחי בת ציון" באותה שעה היא אומרת (ישעיהו סא) "שוש אישיש בה' תגל נפשי באלהי". שיר השירים רבה (וילנא) פרשה א

7. במעמקי הנשמה האנושית קול ד' קורא בלא הרף, מהומת החיים יכולה רק להמם את הנפש, עד שלא תשמע ברוב עתות חייה את הקול הקורא הזה. אבל בשום אופן לא תוכל לעקור את היסוד, את השורש והעיקר, של הקול הזה, שהוא באמת כל עצם החיים האנושיים. ועל כן אנחנו רואים בכל התולדה האנושית, שגליה מכים תמיד בתוך הים הגדול הזה של קול ד' הקורא בלא הרף. בצורות שונות מתגלם הקול הנורא הזה. בתכסיסים שונים הולכת נפש האדם הפרטי ונפש הקבוץ האנושי, הכללי או החלקי, ומבקשת דרכים, איך להקשיב את הקול הזה. וגם באלה שהם מתאמצים לברוח מפניו ולהשתיק אותו, אין הבריחה וההשתקה הזאת אלא מגלה ביותר את קשורה הפנימי של הנפש אל אותו הקול האדיר, שאינו פוסק מנהום גם בלבכם ומרדות גם בהם עצמם. אכן לשוא גם כל מאמצי הבריחה ממנו וכל התחבולות להשתקתו, קול ד' לא יפסק, זכרו לא יסוף, לעולם ירעם עליהם בתוכם ובנפשם פנימה, קול ה' בכת, קול ה' בהדר.

8. קול קרא, והלקתי / הלקתי, כי קרא הקול / הלקתי לבל אפל / אף על פרשת דרכים / סתמתי אָנִי בלבן הקר / ובכיתי / חנה סנש